

Tandori Dezső versciklusa elé

A versciklus közlésének alapja a Tandori Dezső irodalmi hagyatékában (Petőfi Irodalmi Múzeum, Tandori Dezső és Ágnes-hagyaték, Gynsz.: 3656; Kézirattári szám: 2021/16) található 9 oldalas, írógéppel készített kézirat indigóval létrehozott másolata. A szövegváltozat befejezett-tisztázott állapota, valamint a fennmaradt példány néhány pontján halványan észlelhető, a szerzőtől származó javítványok, arra engednek következtetni, hogy Tandori a ciklust közlésre szánta, és bizonyára eljuttatta egy általa kiválasztott szerkesztőhöz/szerkesztőséghez. A mostani közlést előkészítő kutatás során ennek ellenére nem került elő a versciklus korábbi publikálására utaló tény vagy bizonyíték.

Tandori művét a szövegben előforduló különféle utalások – elsősorban a szerző 70. születésnapjára tett megjegyzés –, valamint poétikai és kompozíciós megoldásokkal kapcsolatos megfigyelések alapján a 2008-as év produkciójának tarthatjuk. Ha rátekinünk ugyanis a költői életmű alakulástörténetének ekkori fejleményeire, azt láthatjuk, hogy abban jelentős hangsúlyeltolódás megy végbe, melynek során a 2000-es évek elején konszolidálódott vershangot, -technikát (Tandori többnyire kötött formákat és formai lekerekítettséget preferáló ezredforduló utáni költészetének magatartását) alakítja át a szöveg elemi egységeit (a szót, a betűt, az írásjeleket) előtérbe helyező, önreflexív tendenciák érvényesülése. Ma már tudjuk, hogy Tandori utolsó „versforradalmának” végeredménye az ún. pontvers-költészet kiteljesedése, vagyis egy olyan poétikai fordulópont (újra)előállítása lesz, melyben fennmaradnak a költészeti megszólalás hagyományaira, normáira való hivatkozások, de jelentős versszervező erővé válik a töredékességre, különféle pszeudoformákra való összetett utalásrend. A 2008-as és 2009-es év ennek megfelelően a kétféle igény találkozásából létrejött különféle szövegkísérletek időszakára, melyben feltűnően nagy számban képviseltetik magukat a művészeti változás igényét zászlójukra tűző és megoldásaikkal azt támogató, de a különféle poétikai álláspontok kiegyenlítésére is lehetőséget kínáló, nagyobb lélegzetű versciklusok. A most közölt mű legközelebbi „rokonainak” ennek megfelelően pl. a *Nézeteim*, a *Mestereim nyomán és másképp* (mindkét mű megtalálható: TANDORI Dezső, *Úgy nincs, ahogy van* [Budapest: Scholar, 2009]) gyors egymásutánban közölt, ismert nagyszerkezetei, vagy az egyelőre szintén publikálatlan *A lenőtt ember* című ciklus tekinthető.

Az *Életgyökvonás* jelentős vállalkozása az irodalmi tradíció párbeszédhelyzetbe-vonása, amit a versek megjegyzéseiként közölt, olykor fiktív irodalom-

történeti utalások hivatottak megjeleníteni. A műnek ebbe a vonulatába állítható be a Goethe-vonatkozások sora, melyeket a Tandori által 2007-ben elnyert Goethe-medál (a Német Szövetségi Köztársaság által a német nyelv kiemelt szolgálataért és nemzetközi közvetítéséért 1955 óta külföldiek számára adományozott, legmagasabb állami kitüntetés) említése szervez értékelhető együttessé. Az érmet a Goethe Intézet elnöke, Jutta Limbach adta át 2007. március 22-én, Goethe halálának napján Weimarban az azévi díjazottaknak, Daniel Barenboim izraeli zongoraművészek, karmesternek, valamint Min'Gi Kim koreai színházigazgatónak, rendezőnek és dalszerzőnek. Tandori nem tudott részt venni a weimari díjátadón, ezért számára külön ünnepséget rendeztek 2007. április 18-án a budapesti Goethe Intézetben, ahol Konrád György magyarul olvasta fel Weimarban is elhangzott laudációját (KONRÁD György, „A virsiló repülni is tud”, Premier 74. sz. [2009]: 21). A díjat odaítélő Intézet indoklása szerint Tandori „német nyelvből készült, briliáns kommentárokkal kiegészített” és „különleges nyelvi érzékről” tanúbizonyságot tevő fordításaival, a német irodalom szinte egészét – és természetesen Goethe műveit – felölelő fordítói életművével érdemelte ki az érmet. „Goethe regénye (Wilhelm Meister), Goethe esztétikai írásai, sok Goethe-vers” – foglalja össze sommásan a műfordító Tandori terjedelmes Goethe-kötődéseit egy pályaösszegzésnek szánt könyvében (TANDORI Dezső, *A komplett Tandori – komplett eZ?* [Budapest: Palatinus, 2007], oldalszám nélkül, 88. rész). Mindaz, ami ebből a rövid felsorolásból kimaradt, pl. a fordítással eltöltött élet mégis-értelme jelenetездik az *Életgyökvonás* pozitív végösszegekről tanúszkodó kijelentéseiben.

Ezúton is köszönöm a Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattára munkatársainak a hagyatékok kutatása és a szöveg szerkesztése során nyújtott segítségét. Köszönjük Tandori Dezső jogörökösének, Kálovits Antalnénak és Dr. Nagy Editnek a mű megjelenéséhez nyújtott engedélyét.